

Viering Ekklesia Tilburg 12 september 2021

Rond Jesaja 50, 5-9^a en Marcus 8, 27-35

Motto: *Wie zeg jij dat ik ben*

Openingslied

herschep ons hart

III 62

Wekomstwoord

Welkom allemaal op deze zondag. Welkom op de eerste viering van het nieuwe pastorale jaar, in een nazomer die naar ik hoop nog geen haast maakt om herfst te worden. De eerste viering met wat soepeler coronamaatregelen. Er mag weer gezongen worden.

Laten we hopen dat het ditmaal beklijft. Dat hoop ik althans uit de grond van mijn hart, want de afgelopen meer dan anderhalf jaar trokken niet alleen een zware wissel op onze gemeenschap, het was ook een moeilijke tijd voor veel van onze vrijwilligers die met beperkte middelen en onder telkens veranderende regels en omstandigheden hard gewerkt hebben om er het beste van te maken.

Het is ook de eerste viering onder het regime van nieuwe statuten. Ook daar is hard aan gewerkt... een proces dat afgelopen week definitief werd afgerond. Je hebt het kunnen lezen in de Nieuwsbrief. Je zult er de komende tijd nog over horen.

Als motto voor deze dienst heb ik gekozen "wie zeg *jij* dat ik ben?". Dat klopt niet helemaal met het plaatje, want daar staat "wie zeggen de mensen dat ik ben". En dat is wat anders. Maar dat vertel ik straks. Maar ik had evengoed de titel van het lied dat we juist zongen kunnen kiezen: "Herschep ons hart". Want daar gaat het over: over 'herschappen' worden en hoe dat kan. Ik geef je meteen bij aanvang een spoiler: jij en ik... ons hart kan herschappen worden. Hoe? Door onszelf te verliezen.

Stilte

Gebed

Enige,

Wees hier aanwezig...

Dat wij Uw Woord ter harte nemen...

dat woord dat u ons in Jezus te verstaan hebt gegeven.

Spreek het ons toe.
 Maak ons tot uw gemeente.
 U was een onbekende naam...
 Maar hij heeft ons uw naam bemind gemaakt.
 ... Wees hier aanwezig.

Lied bij begin van de woorddienst

wees hier aanwezig

III 51

Eerste lezing (Jesaja 50, 5-9^a)

God, de Ene, heeft mijn oren geopend en ik heb geen verzet geboden, ik ben niet teruggedeinsd. Ik heb mijn rug blootgesteld aan mijn folteraars, wie mij de baard uittrokken, bood ik mijn wangen aan. Ik heb mijn gezicht niet verborgen toen ze mij beschimpten en bespuwden. God, de Ene, zal mij helpen, daarom kom ik niet bedrogen uit en is mijn gezicht zo onbewogen als een rots, want ik weet dat ik niet beschaamd zal staan. Hij die mij recht verschaft is nabij. Wie durft tegen mij een geding aan te spannen? Laten we samen een proces beginnen. Wie staat tegenover mij in zijn recht? Laat hij mij tegemoet treden. God, de Ene, zal mij helpen – wie zal mij dan veroordelen?

Tussenzang

Psalm 104

III 192

Tweede lezing (Marcus 8, 27-35)

Jezus trok met zijn leerlingen naar de dorpen in de buurt van Caesarea Filippi. Onderweg vroeg hij aan zijn leerlingen: “Wie zeggen de mensen dat Ik ben?” Ze antwoordden: “Johannes de Doper, en anderen zeggen Elia, en weer anderen zeggen dat u een van de profeten bent.” Toen vroeg hij hun: “En wie ben ik volgens jullie?” Petrus antwoordde: “U bent de Messias.” Maar Hij verbood hun nadrukkelijk met iemand hierover te spreken.

Toen begon hij hun te leren dat de Mensenzoon veel zou moeten lijden en door de oudsten van het volk, de hogepriesters en de schriftgeleerden, verworpen zou worden, en dat hij gedood zou worden, maar drie dagen later zou opstaan. Hij sprak hierover in alle openheid. Toen nam Petrus hem apart terzijde en begon hem fel terecht te wijzen. Maar hij draaide zich om, keek zijn leerlingen aan en zei tegen Petrus op strenge toon: “Ga terug, achter mij, Satan! Je denkt niet aan wat de Ene wil, maar enkel aan wat de mensen willen.”

Nadat Hij behalve zijn leerlingen ook de menigte bij zich liet komen, zei hij tegen hen: “Wie mijn volgeling wil zijn, moet zichzelf verloochenen, zijn kruis op zich nemen en zo achter mij aankomen. Want wie zijn leven wil behouden, zal het

verliezen. Maar wie zijn leven verliest omwille van mij en de blijde boodschap, zal het redden.

Muziek

Overweging

Het zijn twee weerbarstige lezingen vandaag. Verhalen waar je – ik althans – gemakkelijk moeite mee kunt hebben vanwege de radicaliteit, om niet te zeggen de hardvochtigheid die erin zit. Neem bijvoorbeeld de eerste lezing uit de profeet Jesaja. Daarin is de dienstknecht van de Ene ('des Heren') aan het woord. En wat zegt hij? Zoiets als: "Ze hebben me gefolterd, bespuwd en beschimpt, maar ik heb geen spier vertrokken. Mij maken ze niets, want de Ene staat aan mijn kant. Laten ze maar een proces tegen mij beginnen, niemand kan me veroordelen, want alleen God is mijn rechter"... Hoe begrijpelijk zo'n uitspraak misschien ook is in de mond van iemand die slachtoffer werd in een fataal conflict,... in feite kan ze werken als lont in een kruitvat. Teksten als deze ("de mensen kunnen me niets maken, want God staat toch aan mijn kant") worden dan ook graag gebezigd door religieuze radicalen en extremisten. En niet alleen door hen... *Only God can judge me* is al jaren de tekst van een populaire tattoo dat de lichaamsdelen siert van menige halve of hele crimineel die daarmee te kennen geeft dat hij zich voor geen mens wenst te verantwoorden. Het probleem ermee is dat God en de mensen hier uit elkaar gespeeld worden. Sterker nog: met zo'n uitspraak wordt God een splijtzwam tussen mensen.

De tweede lezing vandaag uit het Evangelie van Marcus neemt daar geen afstand van, maar lijkt erbij aan te sluiten. Ook daarin worden God en de mensen (en mensen onderling) uit elkaar gespeeld, zo lijkt het. "Wie Mij wil volgen, moet niet doen wat de mensen willen, en zichzelf verloochenen" Daar zit een radicaliteit in die voor ons niet gemakkelijk meer te volgen (of zelfs te pruimen) is. Het helpt misschien om te bedenken dat dit evangelie werd geschreven in een tijd en een context waarin christenen de underdogs waren die konden rekenen op vervolging van zowel Joodse als van Romeinse zijde; ze werden veracht door Joodse leiders omdat ze pretendeerden dat Jezus van Nazareth de Messias was, en werden vervolgd door de Romeinse overheden omdat ze een God beleden die zich voor geen enkel keizerlijk politiek karretje liet spannen. De lezingen van vandaag zijn teksten van vervolgd in tijden van verdrukking. Dat verklaart deels hun radicaliteit. Maar ze zijn niet alleen radicaal, maar ook nog eens tamelijk ingewikkeld; er zitten nogal wat scènewisselingen in. Alle redenen om nauwkeurig toe te zien:

Eerste scène: Jezus vraagt aan zijn leerlingen: “wie denken de mensen (het volk, ‘men’) dat ik ben”. En ze geven allerlei antwoorden: Elia, een profeet, Johannes de Doper... Ja maar, zo vervolgt hij... “Wie denken *jullie* dat ik ben?” En Petrus slaat meteen de spijker op de kop met het juiste antwoord: “Jij bent niemand minder dan de Messias” waarop Jezus hem niet prijst (“goed gezien Petrus”) maar onmiddellijk en nadrukkelijk laat weten dat daar met niemand over gesproken mag worden. Alsof het om een geheim complot gaat dat niet openbaar mag worden voor de mensen, het volk, ‘men’.

Tweede scène: Jezus is nu alleen met zijn leerlingen. Achter gesloten deuren... de mensen, het volk, ‘men’ wordt als het ware buitengesloten. En in die eigen besloten kring spreekt hij vrijuit over wat hem te wachten staat: hij zal moeten lijden, gemarteld worden en gedood. Het is een lijdensvoorspelling. Petrus die juist nog het goede antwoord gaf op de vraag wie Jezus is, komt daartegen in het geweer. “kom op zeg! de Messias verworpen en vermoord door de hogepriesters en schriftgeleerden... dat moet toch voorkomen kunnen worden... door overleg door polderen. Petrus is een polderaar. Er ontstaat dan een conflict tussen Jezus en Petrus, waarbij Jezus uitroept: “Ga weg!... Jij denkt niet aan wat de Ene wil, maar enkel aan wat de mensen (het volk, ‘men’) willen. Het mag zo zijn dat Petrus denkt wat ieder weldenkend mens (de mensen, ‘men’, *wij*) denkt; namelijk dat voorkomen moet worden dat Jezus als een soort zelfmoordterrorist aan het kruis eindigt. Maar zo’n braaf poldermodel is duidelijk **niet** wat Jezus voor mogen staat.

Derde scène: nu zijn de leerlingen niet meer alleen met Jezus maar mogen de mensen (het volk, ‘men’, *wij*) er weer bij zijn. En dan volgt de radicale boodschap: niks polderen, niks compromis, niks water-bij-de-wijn of harmonie: “Wie mij wil volgen, moet zichzelf verloochenen. Want wie zijn leven wil behouden, zal het verliezen. Maar wie zijn leven verliest voor mij, zal het redden.

Hier worden niet alleen God en de mensen (het volk, ‘men’) uit elkaar gespeeld, maar ook de Ene en ieder mens op zich: als je mij wilt volgen, dan moet je jezelf verloochenen...ontkennen. Is dat extremistentaal? Eigenlijk wel. En het is goed mogelijk dat deze uitspraken ook zo bedoeld zijn geweest in de dagen dat ze werden opgeschreven... toen christenen zich bevonden in een positie zoals Oeigoeren in China, Jezidi’s in Turkije of Irak, noem maar op.

Maar wij worden niet vervolgd of onderdrukt. In onze monden zijn die woorden

misplaatst, huichelachtig en zelfs gevaarlijk. En toch moeten/willen we er iets mee. Bij het voorbereiden van deze dienst heb ik daarmee geworstgeld zocht ik een uitweg, en ik vond die bij Paulus die in zijn eerste brief aan de christenen van Korinthe schrijft:

Al geef ik alles weg wat ik heb, al offer ik mijzelf helemaal op: als dat zonder liefde is, dan baat het mij niets. (naar 1 Kor. 13, 3).

Paulus plaatst de zelfverloochening en de zelfopoffering helemaal onder het gezag van de liefde. Als Marcus Jezus dus laat zeggen “wie mij wil volgen moet zichzelf verloochenen”, dan ontregelt Paulus die uitspraak door te zeggen: “je kunt jezelf totaal verloochenen, maar als het niet uit liefde is, dan schiet je er niets mee op.” Nu gaat het er helemaal niet om dat je met louter wilskracht (of fanatisme) jezelf verloochent – verbeter ‘nee’ zegt tegen jezelf – in de veronderstelling dat je door die zelfverloochening dichterbij god komt, Dat is namelijk niet waar. Het is andersom: Naarmate je dichterbij de Ene – dat wil zeggen: naarmate dichterbij de liefde (voor wie of wat dan ook) komt – begin je jezelf vanzelf te verliezen om... jezelf te worden. Jezelf verliezen in de liefde voor een ander is precies het soort zelfverloochening of zelfvergetelheid waarin je jezelf rijker terugvindt.

En dat laatste is een gemeenplaats: als je nooit iets of iemand op je levensweg bent tegengekomen die zoveel liefde in jou heeft gewekt dat je desnoods je leven daarvoor zou opofferen, dan ben je een beklagenswaardig mens die op niets méér mag hopen dan enkel zichzelf te blijven... ik bedoel: met zichzelf alleen te blijven. “Wie mij wil volgen moet zichzelf verloochenen” betekent nu: “Wie de weg van de liefde wil gaan, moet zichzelf durven verliezen om te kunnen hopen zichzelf te vinden”

Want...

Zoals de Ene zichzelf heeft verloren in mensen door een mens te worden die zijn leven gaf voor degenen die hij liefhad, zo worden wij opgeroepen om onszelf te verliezen in de Ene die de liefde is.

Amen

Lied

Wie zijn leven

III 34

Mededelingen & collecte

Uitnodiging tot de tafeldienst

Tafelgebed

Moge ons verschijnen III 33

Onze Vader

Vredewens

Breken en delen

Voorbeden

Gezongen: *Ik zal er zijn* III 54

Slot & zegenwens

Straks gaan we aan de koffie, en als je wil ook aan de taart of cake. Laten we er met een hart vol hoop een mooi nieuw jaar van maken, waarin we de aarde bewonen en de verte belopen naar een menselijk bestaan.

Moge daartoe de Enige ons zegenen opdat
onze ogen zien,
onze oren horen
onze handen doen wat moet gedaan
onze voeten gaan waar heil is
onze mond van vrede spreekt,
en ons hart blijft hopen op een menselijk bestaan voor iedereen.

Slotlied

Dat ik aarde zou *bewonen* III 24